

InDret

REVISTA PARA EL
ANÁLISIS DEL DERECHO

WWW.INDRET.COM

L'objecte de la prescripció i de la caducitat

Adolfo Lucas Esteve

Professor agregat de dret civil
Universitat Abat Oliva CEU

Abstract

La Llei 29/2002, de 30 de desembre, de la Primera Llei del Codi civil de Catalunya, va regular, per primera vegada, de forma completa i sistemàtica la prescripció i la caducitat a l'ordenament jurídic català i va establir una nova concepció en la qual es va modificar substancialment el seu objecte. Tot i la importància del tema i la revolució conceptual que va comportar aquesta Llei, no és un tema molt estudiat per la doctrina ni per la jurisprudència. D'una banda, els estudis doctrinals tracten la institució de manera genèrica o es centren en altres aspectes de la regulació com: el règim jurídic d'ambdues institucions, els terminis o la important problemàtica sobre l'articulació de la regulació catalana i estatal en matèria de prescripció. I, d'altra banda, la jurisprudència ni tant sols ha entrat en l'anàlisi de la pretensió, els poders de configuració jurídica o les accions. L'objecte d'estudi d'aquest treball és, doncs, perfilar, delimitar i aprofundir en les pretensions, els poders de configuració jurídica i les accions, i estudiar els seus elements definitoris, la naturalesa jurídica, les característiques i els elements distintius.

The Law 29/2002, of December 30, of the First Law of the Civil Code of Catalonia, for the first time addressed, in a complete and systematic way, prescription and lapse in the Catalan legal system, thus establishing a new conception in which its object was substantially modified. Despite the importance of the topic and the conceptual revolution that this Law entailed, it is not a subject that has been studied by legal scholars or case-law. On the one hand, jurisprudence studies deal with the institution in a generic way, or they focus on other aspects such as: the legal regime of both institutions, deadlines, or the important problem on the articulation of Catalan and Spanish regulation in those matters. On the other hand, case-law has not engaged in analyzing possible claims, legally shaped powers or civil actions. The object of this work is then to stablish, delimit and deepen in the previous issues, and study their defining elements, legal nature, characteristics and distinctive traits.

Title: The object of prescription and lapse

Keywords: prescription, lapse, claim, powers of legal configuration, action

Paraules clau: prescripció, caducitat, pretensió, poders de configuració jurídica, acció

Sumario

1. Introducció
2. Elements distintius de la pretensió, els poders de configuració jurídica i les accions
 - 2.1. Concepte
 - 2.2. Distinció entre els conceptes civils i processals
 - 2.3. Distinció per raó de la seva procedència
 - a. Les accions i els poders de configuració jurídica són poders derivats d'una relació jurídica.
 - b. La pretensió deriva d'un dret subjectiu.
 - 2.4. Distinció pel requeriment d'una conducta aliena
 - 2.5. Distinció pel tipus de termini: intrínsec o extrínsec
3. La pretensió
 - 3.1. Concepte i naturalesa jurídica
 - a. Naturalesa jurídica
 - 3.2. Diferència entre dret i pretensió
 - a. Efectes de la distinció entre pretensió i dret
 - 3.3. Característiques de la pretensió
4. Les accions i els poders de configuració jurídica
 - 4.1. Característiques comunes
 - a. L'extinció de les accions i dels poders de configuració jurídica per caducitat
 - 4.2. Característiques comunes
 - a. Sorgeixen d'una relació jurídica
 - b. Són poders jurídics
 - c. No necessiten l'actuació d'altri
 - d. Tenen una durada determinada
 - 4.3. Els poders de configuració jurídica
 - 4.4. Les accions
5. Conclusions
6. Tabla de jurisprudencia citada
7. Bibliografia

1. Introducció

La prescripció i la caducitat es regulen a la Llei 29/2002, de 30 de desembre, Primera Llei del Codi civil de Catalunya (Endavant CCCat)¹. Ambdues institucions comporten la impossibilitat d'exercir determinats poders per haver transcorregut el termini en què es podien invocar². La prescripció es regula als articles 121-1 a 121-24 CCCat i la caducitat als articles 122-1 a 122-5 CCCat.

En el moment de la promulgació de la Llei, ens trobàvem amb una institució històrica però insuficientment regulada i, a més, la regulació catalana arrossegava uns terminis molt llargs que no responien a les necessitats del tràfic jurídic actual ni a les tendències del dret comparat. En aquesta situació, la Llei va comportar un trencament radical amb el dret vigent a Catalunya en aquell moment, amb una concepció nova i allunyada de la regulació espanyola³.

Posteriorment, la Llei 6/2015, del 13 de maig, d'harmonització del Codi civil de Catalunya⁴, va modificar alguns articles del Codi sobre aquesta matèria, que ha quedat fixada de forma definitiva. La Llei estableix que l'objecte de la prescripció és la pretensió i que l'objecte de la caducitat són les accions i els poders de configuració jurídica. Per tant, es tracta d'uns conceptes trencadors, que no han estat suficientment analitzats per la doctrina ni per la jurisprudència, però que cal integrar a la nostra vida jurídica⁵.

¹ Llei 29/2002, de 30 de desembre, Primera Llei del Codi civil de Catalunya, DOGC núm 3798, 13.1.2003.

² La STS, civil, 1ª, 10.3.1989 (RJ 1989/2034; MP: Ramón López Vilas), recollida per diverses sentències a Catalunya, estableix que: "...es jurisprudencia de esta Sala especialmente reiterada en los últimos años, la que insiste en un tratamiento restrictivo del instituto de la prescripción, en cuanto que ésta, no fundada en justicia intrínseca, se configura como limitación del ejercicio tardío de los derechos en beneficio de la seguridad jurídica. La aplicación no rigorista de la prescripción alcanza su más genuina expresión precisamente en el extremo relativo al término inicial a partir del cual ha de iniciarse el cómputo del plazo correspondiente, de forma que la indeterminación de ese día inicial o las dudas que sobre el particular puedan surgir no deben en principio resolverse en contra de la parte a cuyo favor juega el derecho reclamado, sino... en perjuicio de aquella otra que pretende su extinción precisamente con base en la supuesta extemporaneidad de la pretensión adversa..."

³ NASARRE AZNAR (2011, pp. 68) destaca que la "nova normativa de la prescripció i de la caducitat a Catalunya porta implícit un canvi important: el que prescriu a Catalunya no ha de coincidir amb l'objecte de prescripció del dret civil estatal i, el mateix en quant a la caducitat." Aquest autor, inclou dins d'aquests casos, els següents: "l'acció hipotecària sembla prescriure segons el dret civil estatal, però caduca segons el dret civil català; la revocació de donacions per supervivència o superveniència de fills sembla prescriure en l'art. 646 CC, quan clarament és un supòsit de caducitat a Catalunya; la promesa de matrimoni sembla caducar a l'art. 43.2 CC, però es tracta d'una acció amb pretensió que ha de prescriure a Catalunya; o finalment com afecta el transcurs del temps en les accions possessòries (art. 1968.1 CC vs 460.4 CC vs 121-22 CCC vs 439.1 LEC)."

⁴ Llei 6/2015, del 13 de maig, d'harmonització del Codi civil de Catalunya, DOGC núm 6875, 20.5.2015.

⁵ Hi ha poques sentències que hagin tractat l'objecte de la prescripció i de la caducitat i, quan ho han fet, ha estat des d'una visió molt general. Per exemple, la STSJC, Sala Civil i Penal, 25.6.2015 (RJ 2015/200701; MP: Mª Eugènia Alegret Burgués) recorda que: "La cuestión relativa al objeto de la prescripción extintiva ha sido tradicionalmente objeto de debate. El Código Civil de 1889, en el art. 1930, menciona que los derechos y las acciones se extinguen por la prescripción. En la Compilación de Navarra las leyes dedicadas a la prescripción extintiva se refieren a la prescripción de acciones. El Derecho Civil catalán..., con mayor rigor técnico, establece en los arts. 121-1 y ss. del Libro I CCCat, que prescriben las pretensiones relativas a derechos disponibles. En el Preámbulo de la ley puede leerse que: En esta regulación la prescripción se predica de las pretensiones, entendidas como derechos a reclamar a otra persona una acción u omisión, y se refiere siempre a derechos disponibles. La prescripción extingue las pretensiones, tanto si se ejercen en forma de acción como de excepción, lo que posteriormente se plasma en el artículo 121-1 de su articulado."

Amb aquesta norma, la principal distinció entre la prescripció i la caducitat es troba a l'objecte de cadascuna. És cert que hi ha altres aspectes diferents, com la regulació o l'àmbit de l'autonomia de la voluntat; tanmateix, aquests punts no són essencials, perquè la caducitat distingeix entre relacions jurídiques indisponibles i disponibles, i aquesta última té una regulació que, en alguns aspectes, s'assimila a la prescripció (art. 122-3 CCCat)⁶. Així doncs, la principal diferència entre la prescripció i la caducitat radica en el seu objecte i en totes les conseqüències que se'n deriven.

El preàmbul destaca que la regulació catalana "ha tingut en compte les regulacions de diversos països europeus, algunes de les quals molt recents, i diverses propostes de reformes legislatives en curs". En especial, es remarcable la influència del dret alemany, ja que el concepte de pretensió és originari de Bernard WINDSCHEID que va introduir a Alemanya l'*anspruch* (pretensió) com a objecte de la prescripció extintiva. A més, els Principis del Dret Contractual Europeu (PECL) han estat una gran influència en la regulació catalana. En aquest sentit, cal comparar l'article 121-1 CCCat amb l'article 14:101 PECL, que estableix: "A right to performance of an obligation ("claim") is subject to prescription by the expiry of a period of time in accordance with these Principles⁷."

Així doncs, en aquest treball analitzarem les pretensions, els poders de configuració jurídica i les accions i estudiarem els seus elements definitoris, la seva naturalesa jurídica i els seus elements distintius⁸.

2. Elements distintius de la pretensió, els poders de configuració jurídica i les accions

2.1. Concepte

L'article 344 CDCC establia que l'objecte de la prescripció eren "les accions i els drets, siguin personals o reals"⁹. Tanmateix, el Codi civil català ha modificat l'objecte de la prescripció i de la caducitat: l'objecte de la prescripció són les pretensions, i l'objecte de la caducitat són les accions i

⁶ En el mateix cas es troba la caducitat convencional.

⁷ DOMÍNGUEZ LUELMO i ÁLVAREZ ÁLVAREZ (2009, pp. 8), indiquen que malgrat la nomenclatura *claim*, amb relació a l'objecte de la prescripció, "la clave se proporciona en el art. 14:101 PECL (art. III-7:101 DCFR), donde se afirma que lo que prescribe es el «derecho a exigir el cumplimiento de una obligación», es decir, que técnicamente la prescripción se predica de las «pretensiones», como ya se recogía en el Derecho alemán tanto antes como después de la reforma en el § 194 I BGB (*Ansprüche*)."

⁸ En aquest treball no analitzarem la difícil coordinació entre els terminis establerts a la legislació estatal i a la regulació catalana, que ha estat suficientment tractada per la doctrina i la jurisprudència: ABRIL CAMPOY (2011), ÁLVAREZ GONZÁLEZ (2012), ESPIAU ESPIAU (2013, 2015a i 2015b), LAMARCA I MARQUÉS (1999) i les SSTSJ, Sala Civil i Penal, 26.5.2011 (RJ 2011/4883; MP: Núria Bassols Muntada), 12.9.2011 (RJ 2012\3072; MP: Mª Eugènia Alegret Burgués) i 4.12.2017 (RJ 2018/1613; MP: Mª Eugènia Alegret Burgués).

⁹ L'article 344 de la Compilació de Dret civil de Catalunya de 1960 establia que: "Per a la prescripció extintiva regiran els terminis especials establerts en aquesta Compilació i, en el que no hi sigui previst, els especials que determina el Codi Civil. Les accions i els drets, siguin personals o reals, que no tinguin assenyalat termini especial, i les servituds, prescriuran al cap de trenta anys, llevat les accions i els drets reals sobre béns mobles, que prescriuran al cap de sis anys."

els poders de configuració jurídica. Així doncs, l'anàlisi d'aquests conceptes és fonamental per comprendre la matèria.

En una primera aproximació, els podem definir així:

- **Pretensió.** El Codi defineix la pretensió a l'article 121-1 CCCat i al preàmbul. Segons l'article 121-1 CCCat, "S'entén com a pretensió el dret a reclamar d'altri una acció o una omissió", i segons el preàmbul són els "drets a reclamar a una altra persona una acció o una omissió, i es refereix sempre a drets disponibles."

- **Poders de configuració jurídica.** El preàmbul els defineix com: "facultats que la persona titular pot exercir per a alterar la realitat jurídica, que neixen amb una durada determinada i que no necessiten l'actuació d'altri." I afegeix que: "La caducitat n'impossibilita l'exercici i es pot produir tant en els casos de relacions jurídiques indisponibles com en els de relacions jurídiques disponibles."

- **Accions.** El Codi no les defineix, però entenc que són poders jurídics amb un contingut substantiu, però que s'instrumenten a través d'accions judicials. En aquest sentit, si considerem que les pretensions són el dret a reclamar a una altra persona una acció o una omissió, *a sensu contrario*, les accions no requereixen l'actuació (o omissió) d'una altra persona. A més, si els poders de configuració jurídica alteren la realitat jurídica, les accions també ho fan, però es diferencien en què ho fan mitjançant una acció judicial.

Aquesta primera aproximació legal, ens ha de servir de base per a una explicació detallada per tal de comprendre el sentit exacte d'aquests conceptes. En aquesta anàlisi s'ha de diferenciar: a) entre el dret civil i el dret processal; b) per raó de l'origen; c) pel requeriment de la conducta d'un altre, o no, i d) per la naturalesa intrínseca o extrínseca dels terminis.

2.2. Distinció entre els conceptes civils i processals

L'origen del terme pretensió es troba en l'autor alemany Bernard Windscheid, que l'any 1856 va publicar el seu estudi sobre l'*actio* romana. Aquest autor considerava que tota vulneració d'un dret, originava una pretensió (*anspruch*) en favor del que l'havia sofert i en contra d'aquell que l'havia ocasionada, amb l'objectiu d'aconseguir una reparació. Des d'aquesta perspectiva, *actio* significa allò que pot exigir-se a un altre, és la pretensió que es pot reclamar en un judici.

Davant d'aquesta teoria va respondre l'autor, també alemany, Theodor Muther, que va deslligar l'acció del dret civil i la va situar en el dret processal, és a dir, com un dret públic, subjectiu i autònom i no com un apèndix d'un dret substantiu. Aquesta acció processal atribueix dos drets: el primer, de l'afectat envers l'Estat per obtenir la tutela del seu dret, i el segon, de l'Estat contra l'autor de la lesió, per obtenir la seva reparació¹⁰.

¹⁰ L'anàlisi detallada d'aquestes posicions doctrinals es pot repassar a: WINDSCHEID i MUTHER (2017).

Aquesta controvèrsia doctrinal s'emmarca en una interessant evolució del concepte d'acció, que, en un primer moment, es configura com un element del dret subjectiu i acaba cristal·litzant en un dret extern i autònom:

- En el dret romà, l'acció es confon amb el dret material que es vol fer valer, per tant, el que és veritablement important és saber si es té acció, no si es té dret. En aquest sentit, cal recordar CELSO quan diu: "*ius quod sibi debeat iudicio persequendi*" (l'acció és el dret a perseguir en judici el que se'ns deu)¹¹.

- Amb Windscheid i Muther, entre altres, com hem vist, es separa conceptualment l'acció del dret substantiu, en primer lloc com a pretensió vinculada al dret subjectiu i posteriorment com a dret autònom¹².

- Actualment, l'acció és un dret totalment independent del dret substantiu i té com a finalitat la possibilitat d'accedir als tribunals de justícia.

Amb aquesta introducció històrica, podem avançar els conceptes processals d'acció i pretensió:

- **Acció** en sentit abstracte és el dret a l'activitat jurisdiccional, és a dir, el dret a acudir als tribunals per obtenir una sentència que resolgui la petició plantejada, tant si és favorable com si és desfavorable. Aquesta acció persegueix la protecció d'un dret subjectiu que ha estat atacat; tanmateix, l'activitat jurisdiccional es produeix amb independència de l'existència d'un dret subjectiu o no, precisament per comprovar-ho¹³.

- **Pretensió** és l'objecte del procés. Està integrat per la qüestió o qüestions que se sotmeten a la decisió dels Tribunals i sobre les quals s'ha de resoldre. És la *causa petendi* amb la qual s'exigeix alguna cosa al demandat.

Els conceptes d'acció, pretensió i demanda són part d'un *iter* processal: l'exercici del dret d'acció permet instar la intervenció de l'autoritat judicial. La petició, el contingut o la conseqüència jurídica que es reclama a l'autoritat judicial és la pretensió. I la demanda consisteix materialment en el document que es presenta al Tribunal. Així, podem dir amb VÉSCOVI que "la acción consiste en

¹¹ PANERO GUTIÉRREZ (2008, pp.141). Aquest autor analitza la connexió entre acció i dret subjectiu, i distingeix entre la doctrina clàssica i la moderna. Per a la doctrina clàssica, a la que em refereixo, "la acción es el mismo derecho subjetivo o uno de sus elementos."

¹² BADOSA COLL (2005, pp. 30), assenyala que: "La pretensió de Windscheid no coincideix amb l'"*actio*" romana quant a l'aspecte judicial o d'imposició ("li fa costat el tribunal"), però sí en el "reconeixement jurídic" o de legitimitat ("li fa costat el dret"). En canvi, Windscheid diu que en la seva època la paraula "acció" ha reduït aquest significat i equival a "dret de l'acció" ("Klagerecht") en un sentit jurídic o processal, que la separa tant de l'"*actio*" romana, alhora material i processal, com de la seva "pretensió", totalment material.

¹³ LACRUZ BERDEJO (2005, pp. 77), considera que "esta opción a acudir a los órganos de jurisdicción es algo distinto al derecho subjetivo privado: un derecho dirigido hacia el Estado en demanda de tutela jurídica, cuyo ejercicio da lugar al proceso. El proceso se forma con independencia de si existe o no el derecho subjetivo que sirve de fundamento a la demanda: precisamente para comprobarlo."

el poder (abstracto) de reclamar determinado derecho (concreto) ante la jurisdicción¹⁴ i aquest dret concret que es reclama és la pretensió.

Amb aquesta introducció processal necessitem analitzar un últim punt: aquests conceptes processals són aplicables a la prescripció i la caducitat del Codi? Entenc que no. El Codi civil català regula la matèria civil (art. 111-1 CCCat) i, per tant, regula conceptes civils que no coincideixen amb els conceptes processals¹⁵. Així, FERRER RIBA considera que “el derecho catalán ha adoptado, respecto del objeto y los efectos de la prescripción, un enfoque de derecho sustantivo y no de derecho procesal..., la prescripción no opera sólo como medio de defensa frente a una petición de tutela jurisdiccional: puede ser alegada y producir efectos fuera de juicio (art. 121-4) y se pueden valer de ella terceras personas perjudicadas en sus intereses legítimos, con el único límite de la sentencia firme (art. 121-5 b)¹⁶.”

Així doncs, tot i utilitzar una terminologia idèntica (pretensió o acció), no podem identificar els conceptes civils i processals. Tanmateix, per conèixer el concepte de pretensió civil ens pot ajudar haver estudiat el seu origen vinculat al dret processal.

2.3. Distinció per raó de la seva procedència

Les pretensions, les accions i els poders de configuració jurídica es diferencien pel seu origen: les pretensions deriven dels drets subjectius, i les accions i els poders de configuració jurídica deriven de les relacions jurídiques.

La pretensió deriva d'un dret subjectiu, ja que segons el Codi: “La prescripció extingeix les pretensions relatives a drets disponibles” (art. 121-1 CCCat). I les accions i els poders de configuració jurídica, segons el Codi, deriven de relacions jurídiques disponibles i indisponibles (arts. 122-2 i 122-3 CCCat).

El concepte de relació jurídica es diferencia del de dret subjectiu, perquè aporta una idea més comunitària del dret. La relació jurídica és tota relació entre diverses persones que crea un vincle jurídic i que està regulada pel dret; en canvi, el dret subjectiu es caracteritza per la seva individualitat, és un poder que confereix l'ordenament jurídic a una persona per satisfer determinats interessos.

Amb relació a l'objecte de la prescripció i la caducitat ens interessen les relacions jurídiques i els drets subjectius. De les relacions jurídiques sorgeixen els poders de configuració jurídica i les accions, que són l'objecte de la caducitat, i dels drets subjectius sorgeixen les pretensions, que són l'objecte de la prescripció.

¹⁴ VÉSCOVI (1999, pp. 57).

¹⁵ BADOSA COLL (2005, pp. 24), comenta la diferència entre pretensió en sentit material i en sentit processal i afirma que: “La diferència rau en el fet que la material forma part d'un dret i té una existència tan certa com aquest. En canvi, la processal és incerta perquè consisteix en una mera afirmació del demandant.”

¹⁶ FERRER I RIBA (2013, pp. 4).

Així doncs:

- a. Les accions i els poders de configuració jurídica són poders derivats d'una relació jurídica¹⁷.

Una relació jurídica és una relació entre persones que està regulada pel dret. La relació jurídica pot atribuir un poder a una persona sobre una altra i segons la posició que tingui cada persona es pot parlar de una posició jurídica activa que confereix un poder i una posició jurídica passiva que es veu afectada pel poder de l'altre. Les posicions jurídiques actives poden ser de diversos tipus: potestats, drets subjectius, facultats, poders de configuració jurídica o accions.

De les relacions jurídiques deriven les accions i els poders de configuració jurídica que poden fer referència a relacions familiars, successòries o patrimonials (obligatòries o reals). Segons el preàmbul, els poders de configuració jurídica (i també les accions) pretenen alterar la realitat jurídica i, per tant, poden crear-la, modificar-la o extingir-la¹⁸.

La Llei distingeix entre relacions jurídiques disponibles i indisponibles. Seguint NASARRE AZNAR, els criteris per distingir-les són els següents¹⁹:

- Relacions jurídiques disponibles. Les relacions jurídiques disponibles són aquelles que: a) Afecten exclusivament a les parts, donat que existeix un interès eminentment privat. b) Les parts poden modificar la relació jurídica amenaçada de caducitat. c) Normalment el poder objecte de la relació jurídica té caràcter patrimonial. d) La caducitat comporta que el perjudicat pot evitar el poder que l'afecta.

- Relacions jurídiques indisponibles: Les relacions jurídiques indisponibles són aquelles que: a) Poden afectar a la col·lectivitat, ja que existeix un interès fonamentalment públic. b) Si les parts pretenen la modificació de la relació jurídica alterarien qüestions d'ordre públic o social. c) Normalment el poder objecte de la relació jurídica té caràcter personalíssim i indisponible. d) La caducitat comporta la fixació d'un termini d'existència del poder.

¹⁷ VAQUER ALOY (2013, pp. 93), considera les relacions jurídiques com unes relacions entre persones que "són regulades pel dret a fi d'ordenar els diversos interessos que hi ha en joc." I afegeix, p. 95, que les facultats de configuració jurídica o drets potestatsius "són aquella posició jurídica activa que concedeix al seu titular el poder per a influir unilateralment sobre una relació jurídica preexistent a fi de modificar-la o extingir-la dins d'un determinat termini."

¹⁸ Per exemple, si un contracte de compravenda es va celebrar per un error sofert pel comprador, aquest disposa d'una acció de nul·litat per impugnar el contracte. Es tracta d'una acció que altera la realitat jurídica perquè extingeix el contracte. Ara bé, aquesta acció està subjecta a un termini d'exercici (termini de caducitat), de manera que si aquest termini transcorre sense que s'hagi exercitat, el contracte de compravenda ja no es podrà anul·lar.

¹⁹ NASARRE AZNAR (2011, pp. 144).

b. La pretensió deriva d'un dret subjectiu²⁰.

La pretensió és una facultat que permet reclamar el compliment d'un dret subjectiu i del poder que aquest confereix. La pretensió permet al seu titular, que és al mateix temps titular del dret subjectiu, exigir el compliment o la satisfacció del dret al qual es vincula²¹.

La prescripció es refereix a drets subjectius o, més correctament, a les pretensions relatives a drets subjectius disponibles. Són disponibles aquells drets que es regeixen pel principi de llibertat civil i autonomia de la voluntat; per aquesta raó, tenen naturalesa dispositiva i poden ser modificades per voluntat de les parts²².

2.4. Distinció pel requeriment d'una conducta aliena

Les pretensions es dirigeixen contra una altra persona a la qual se li reclama una determinada conducta: una acció o una omissió. Així doncs, el fet diferencial de la pretensió és que l'ha de complir una persona diferent de la que reclama. Aquesta altra persona no és el jutge, sinó un particular.

La pretensió està referida a una conducta aliena i aquesta conducta es dirigeix a la satisfacció d'un determinat dret subjectiu. Les pretensions es basen en la alteritat o en la transitivitat, és a dir, es dirigeixen a obtenir del subjecte obligat un comportament determinat²³. Així doncs, no són pretensions aquells poders que es dirigeixen contra un subjecte passiu, però que no comporten el requeriment d'una conducta determinada, sinó que es dirigeixen a imposar-li una conseqüència jurídica per a la qual la seva col·laboració no és necessària.

En canvi, les accions i els poders de configuració jurídica no requereixen l'actuació d'una altra persona i, per tant, parteixen de la no-alteritat o la intransitivitat. És a dir, s'esgoten amb l'exercici del titular sense requerir una conducta aliena. En aquest sentit, tot i que pot haver una altra persona front la qual s'exerceix aquest poder, a aquesta persona no se li reclama cap conducta, sinó que simplement es veurà afectada per l'alteració de la realitat jurídica. Per exemple, l'acció de revocació d'una donació (art. 531-15 CCCat) implica una demanda del donant contra el donatari per extingir

²⁰ VAQUER ALOY (2013, pp. 94), considera el dret subjectiu com una legitimació en interès propi, a diferència de la potestat que és una legitimació en interès aliè i el defineix com "un poder que l'ordenament jurídic atorga a la persona perquè satisfaci determinats interessos propis que es consideren dignes de protecció. És un poder unitari que permet actuar de manera autònoma. Els drets subjectius es poden classificar en drets de crèdit i drets reals". I defineix la pretensió, p. 95, com "la manera de designar l'exercici del dret subjectiu."

²¹ Per exemple, d'una compravenda sorgeixen dos drets de crèdit: el dret del venedor a rebre el preu i el del comprador a rebre els diners. D'aquests drets subjectius deriven les pretensions, enteses com la facultat derivada d'un dret subjectiu per reclamar a una altra persona una acció o una omissió; però aquesta pretensió està subjecta a un termini d'exercici (termini de prescripció), de manera que, si transcorre sense que s'hagi exercitat, el comprador pot negar-se a complir.

²² Segons l'article 121-2 CCCat no prescriuen les pretensions relatives a drets indisponibles.

²³ ANDERSON (2007, pp. 10), configura la pretensió "com a relació interpersonal, entre un titular actiu i un subjecte passiu, manifestada en una expressió — crucial, però no única — del dret que la fonamenta — en concret, el «dret a reclamar d'altri una acció o una omissió» (art. 121-1 CCCat) —."

la relació jurídica (una donació), el donant no persegueix una conducta del donatari, però si es revoca la donació, el donatari patirà aquesta revocació.

En paraules de BADOSA COLL, la pretensió és “l'aspecte dinàmic i transitiu d'un dret; és la facultat d'exercir-lo en forma de reclamació a un altre”. En canvi, els poders de configuració jurídica “són drets autònoms i d'exercici intransitiu en què el destinatari de l'exercici és passiu²⁴.”

2.5. Distinció pel tipus de termini: intrínsec o extrínsec

Tant la prescripció com la caducitat tenen un termini de vigència determinat per la Llei, però en la prescripció podem dir que es tracta d'un límit extrínsec a la institució; en canvi, en la caducitat la limitació temporal és inherent al mateix dret i, per tant, l'extinció és automàtica quan finalitza el termini²⁵.

- Termini intrínsec o inherent: El preàmbul estableix que els poders de configuració jurídica “neixen amb una durada predeterminada” i el mateix es pot dir de les accions. Així doncs, les accions i els poders jurídics neixen amb una vida limitada, i un cop exhaurits, ja no es poden exercir. La seva naturalesa jurídica està abocada a un final predeterminat i, per poder complir la seva funció, té una extinció programada des del seu naixement, ja que el poder que confereix està limitat en el temps. Es confereix un determinat poder, però es contrari a la voluntat del legislador i a la funció que aquest poder confereix, el fet que es pugui exercir de forma indefinida. Així, el temps d'exercici es configura com un element inherent al poder de configuració jurídica i les accions²⁶.

- Termini extrínsec o extern: les pretensions també neixen amb termini de vigència predeterminat, però es tracta d'un límit extrínsec que no deriva de la seva pròpia naturalesa. La pretensió deriva d'un dret i aquest dret no té un límit temporal preestablert pel legislador. Tanmateix, la necessitat de donar seguretat al tràfic jurídic comporta que no es puguin mantenir les pretensions eternament.

²⁴ BADOSA COLL (2005, pp. 107-108).

²⁵ La STS Civil, 1ª, 31.10.1978 (RJ 68/1978; MP: Manuel González Alegre Bernardo), amb relació a la prescripció i la caducitat, assenyalava que “mientras la caducidad hace referencia a la duración del derecho, por el plazo que la Ley o voluntad de los interesados le señala, provocando su transcurso la decadencia o extinción de dicho derecho y con ello la de la propia acción que del mismo dimana y de ahí, la imposibilidad de su ejercicio fuera de aquel lapso de tiempo, la prescripción hace más referencia a la acción, siendo establecida por la Ley a fines o atendiendo necesidades de seguridad jurídica, como sanción a la inactividad, por parte del sujeto activo de un derecho, en el ejercicio de la acción que le es inherente para su realización, pero no debiendo mantenerse indefinidamente, ante la situación expectante e incertidumbre jurídica a la que da lugar dicha falta de actividad, se le señala un plazo en el que la acción ha de ser ejercitada, poniendo fin a esa situación de incertidumbre que la seguridad jurídica rechaza, por lo que la acción no se extingue por decaimiento del propio derecho, sino por su falta de ejercicio, mediante la acusación de parte de la expiración de aquel plazo, con lo que aquella situación expectante se consolida y asegura aquella incertidumbre...”.

²⁶ RIVERO HERNÁNDEZ (2010, pp. 81), assenyalava que “la caducitat no pot tenir lloc fora d'una previsió legislativa o negocial específica i expressa.” I afegia, p.82, que “sempre que s'assenyali un termini peremptori per a l'exercici d'un dret o poder jurídic per primera o única vegada, amb la conseqüència que aquest dret o poder es perdi o extingeixi si l'acte d'execució adequada no té lloc en el temps establert, ha de ser qualificat de caducitat.”

En aquest sentit, és revelador que moltes pretensions no tinguin un termini particular, sinó que es regulin pel termini general (art. 121-20 CCCat)²⁷.

Com a conseqüència, en la prescripció es sanciona la falta d'activitat per mantenir activa la pretensió i, per tant, es permet mantenir la pretensió amb la realització de diferents actes que interrompin el termini de prescripció: notificacions, reclamacions o accions. En canvi, en la caducitat hi ha un termini determinat per exercir les accions i els poders de configuració jurídica. Únicament es pot evitar la caducitat amb el seu exercici efectiu en el termini establert i no serveixen altres actuacions, reclamacions o reconeixements, ja que la falta d'exercici adequat en el temps previst comportarà l'extinció i la pèrdua de l'acció o del poder²⁸.

3. La pretensió

3.1. Concepte i naturalesa jurídica

L'objecte de la prescripció és la pretensió que es defineix a l'article 121-1 CCCat *in fine* com: "el dret a reclamar d'altri una acció o una omissió", i segons el preàmbul del Codi són els "drets a reclamar a una altra persona una acció o una omissió, i es refereix sempre a drets disponibles."

BADOSA COLL considera que la pretensió és "una facultat jurídica ("dret a") derivada d'un dret ("relatives a drets"), relativa perquè el projecta externament envers un tercer determinat ("reclamar d'altri"), i activa, ja que en reclama una conducta ("una acció o una omissió")²⁹."

La pretensió té dues funcions fonamentals: d'una banda, confereix el poder d'exigir quelcom a una persona determinada. D'altra, serveix per designar la legitimació material i processal per exercir aquest poder, ja que el subjecte actiu de la pretensió, normalment, coincideix amb el titular del dret subjectiu del qual deriva³⁰. En aquest sentit, la pretensió deriva d'un dret subjectiu i, per tant, el

²⁷ BOSCH CAPDEVILA (2005, pp. 300), amb relació al règim dels poders jurídics que no tenen fixat termini de caducitat, considera que "si no es fixa cap termini per al seu exercici, cal entendre que no caduquen, sinó que en principi es poden exercir indefinidament; els límits vindran donat per altres camins."

²⁸ La caducitat només es pot evitar amb un acte específic: l'exercici de l'acció o del poder de configuració jurídica per una persona legitimada dins del termini de vigència. És un acte no fungible, que no es pot substituir. Segons LACRUZ BERDEJO (2005, pp. 350), en la caducitat, "el plazo corre inexorablemente, sin que pueda ser detenido por actuación alguna, mientras no se ejercita la acción correspondiente."

²⁹ BADOSA COLL (2005, pp. 23). Aquest autor afegeix, p. 33, que hi ha sis modalitats de pretensions: De reconeixement de l'existència d'una situació jurídica. De protecció o garantia. De formalització pública d'un document privat. D'exercici del dret amb relació a la cosa però al que li cal la cooperació d'altri. De compliment d'un deure; i de reparació d'una infracció.

³⁰ Amb tot, hem de tenir en compte la precisió que fa ANDERSON (2007, pp. 10), quan estableix que: "la regulació catalana de la prescripció ens porta a afirmar que la posició activa i la posició passiva respecte a la prescripció no coincideixen directament –tot i que generalment serà així– amb la titularitat passiva i la titularitat activa, respectivament, d'un dret subjectiu, fonament de la pretensió. I és per això que la delimitació d'aquesta posició activa respecte a la prescripció s'ha de reconduir al concepte legal de persona legitimada per a fer valer la prescripció."

subjecte actiu de la pretensió, que és el titular del dret subjectiu, pot reclamar al subjecte passiu de la pretensió, que és la persona obligada pel dret subjectiu, la realització d'una acció o una omissió.

En la legislació catalana prescriu la pretensió, no el dret subjectiu. Així doncs, la regulació del Codi comporta una escissió entre el dret i la pretensió, és a dir, entre el contingut del dret subjectiu i la possibilitat de reclamar-lo. Aquesta escissió converteix el dret i la pretensió en dues figures diferents, amb règims jurídics distints i una regulació independent, fet que permet l'extinció de la pretensió i la subsistència del dret³¹.

La prescripció extingeix la pretensió, és a dir, la possibilitat de reclamar i, conseqüentment, els drets es converteixen en inexigibles, per la desaparició de la facultat d'exigir-ne el compliment³².

a. Naturalesa jurídica

El Codi es refereix a la pretensió, art. 121-1 CCCat, com a "dret". Tanmateix, si la pretensió deriva d'un dret subjectiu, tècnicament, no es pot qualificar com un dret, ja que d'un dret subjectiu no pot derivar un altre dret subjectiu. Per tant, tot i la redacció del Codi, la pretensió no és un dret.

Així doncs, descartant que sigui un dret subjectiu, podem plantejar-nos altres possibilitats sobre la naturalesa jurídica de la pretensió: 1) que es tracti d'un acte jurídic, i 2) que es tracti d'una facultat.

- **La pretensió com a acte jurídic.** Un acte jurídic és una actuació realitzada de forma voluntària amb el propòsit de crear, modificar o extingir relacions jurídiques o drets. En aquest sentit, la reclamació en què s'exigeix una determinada actuació a una altra persona és un acte jurídic. La reclamació és quelcom que es fa (es reclama), però que no és té, ja que el que es té és el dret que permet la reclamació, però no la reclamació.

Això no obstant, no és correcte considerar que la pretensió sigui un acte, ja que la pretensió és el "dret a reclamar", no la reclamació. En aquest sentit, tot i que la reclamació és un acte, el que s'extingeix és el dret de reclamar i aquest dret de reclamar no és un acte, sinó que, com veurem tot seguit, és una facultat.

³¹ ESPIAU ESPIAU (2015a, pp. 7), considera que "Esta "separabilidad" justifica, en fin, la misma existencia de una regulación completa y sistemática en materia de prescripción como la que establece el libro I CCCat, que carecería o perdería gran parte de su sentido si la "pretensión" se considerara como un mero accesorio del "derecho" cuyo régimen dependiera del de este último."

³² La STSJC, Sala Civil i Penal, 25.6.2015 (RJ 2015/200701; MP: Mª Eugènia Alegret Burgués) recorda que: "En nuestro derecho, como en otros de nuestro entorno, la prescripción no extingue el derecho en sí, sino que el transcurso del plazo previsto legalmente es un medio de defensa que puede ser invocado por el deudor frente a la reclamación o el ejercicio procesal de la acción por parte del acreedor o, lo que es igual, la prescripción no produce un efecto extintivo automático, sino que permite al beneficiario de la misma oponerla como medio de defensa frente a la reclamación o el ejercicio judicial de la acción por parte del acreedor. Por la misma razón no es apreciable de oficio por los tribunales."

- **La pretensió com a facultat.** En termes generals, una facultat és un poder que emana d'un dret subjectiu i el dret subjectiu és l'element aglutinador de diferents facultats³³.

Així doncs, conceptualment és més adient considerar la pretensió com una facultat, perquè deriva d'un dret subjectiu. En aquest cas, la pretensió és una de les facultats derivades d'un dret, concretament, la possibilitat de reclamar el seu compliment a una altra persona³⁴.

No obstant això, s'ha de destacar que les facultats, normalment, no prescriuen amb independència del dret. Per exemple, si un propietari no edifica el seu terreny, aquesta facultat no prescriu i es podrà edificar en el futur o si el propietari no ven la seva finca, tampoc no s'impedeix la venda en el futur. Així doncs, la pretensió és una facultat, però és una facultat *sui generis*, ja que a diferència de les altres facultats, es perd si no s'utilitza.

En la prescripció catalana, s'ha alterat parcialment la regla tradicional *in facultativis non datur praescriptio*, que estableix que les facultats no prescriuen individualment i separada, perquè formen part del mateix dret subjectiu. Així, la pretensió sí pot prescriure amb independència del dret subjectiu, perquè aquesta és, precisament, la característica de la pretensió regulada en el Codi. En el Codi es permet que la pretensió prescriu separadament, ja que "la prescripció extingeix les pretensions relatives a drets disponibles" (art. 121-1 CCCat).

3.2. Diferència entre dret i pretensió

En la prescripció és necessari distingir dos elements diferents: la pretensió i el dret subjectiu en què es fonamenta, ja que la prescripció extingeix la pretensió, però el dret subjectiu continua i simplement desapareix el poder per reclamar. Així, el dret civil català ha dissociat, d'una banda, el dret subjectiu, i d'altra banda, la pretensió³⁵.

El dret subjectiu és el poder atribuït a una persona en defensa dels seus interessos d'acord amb les normes jurídiques i està integrat per dos elements³⁶:

³³ LACRUZ BERDEJO (2005, pp. 75), considera com a facultats "a cualesquiera posibilidades concretas de actuación de un derecho que, con arreglo a la naturaleza del mismo, correspondan a su titular: posibilidades que carecen de autonomía y cuyo ejercicio por el titular es un medio contingente de disfrute del derecho en cuestión o de afirmación de su titularidad, pero no necesario para ello. Por ejemplo: yo como dueño de una finca, puedo construir en ella un chalet o plantarla de árboles o cavar un pozo, todo lo cual son expresiones de mi derecho de propiedad, y a través de ellas lo gozo y ejercito, pero ninguna precisa para que subsista."

³⁴ ESPIAU ESPIAU (2015a, pp. 5), considera que la pretensió és una facultat, "aunque en rigor, el art. 121-1 CCCat no la califica así, sino que la considera "un derecho", parece claro que esta expresión no se refiere a un derecho subjetivo, sino a una "facultad" que se atribuye al titular del derecho disponible -verdadero derecho subjetivo- al que se vincula."

³⁵ ESPIAU ESPIAU (2015a, pp. 5) considera que la "pretensión no se confunde con el derecho que se ejercita por medio de la misma, ni integra su contenido, siendo externa al mismo: corresponde al titular del derecho por el mero hecho de serlo, pero no forma parte de las facultades que configuran el contenido del derecho subjetivo. Por tanto, en materia de responsabilidad extracontractual, el "derecho al crédito" al resarcimiento del daño padecido y la "pretensión" que corresponde al mismo son figuras diferentes."

³⁶ CASTAN TOBEÑAS (2007, pp. 38), afirma que l'estructura del dret subjectiu està integrada pels següents elements: subjecte o titular, objecte i contingut. I estableix que el contingut té tres aspectes diferents: "a) La

(i) **L'element intern.** L'element intern és el poder que confereix el dret subjectiu a una persona, el titular del dret subjectiu, conferint-li una o més facultats. Aquest poder coincideix amb el contingut del dret subjectiu, per exemple el propietari d'una finca pot usar, gaudir i disposar d'ella.

(ii) **L'element extern.** L'element extern és la pretensió. És la possibilitat d'exigir a altra persona que respecti o satisfaci el poder que confereix el dret subjectiu. Es fa valer cap a l'exterior, davant d'una altra persona a la qual se li pot reclamar una determinada conducta, fins i tot, judicialment. La satisfacció del dret subjectiu comporta que una altra persona hagi de fer una actuació positiva (per exemple el pagament d'un deute) o negativa (per exemple el respecte a la propietat d'un altre), i la pretensió permet exigir el compliment d'aquesta actuació.

Aquests dos elements existeixen en tot dret subjectiu, tant en els drets reals com en els drets de crèdit. Tanmateix, segons el tipus de dret (real o personal), predomina un element o l'altre:

- **Drets reals.** En els drets reals predomina l'element intern de poder, perquè el poder sobre un bé es pot gaudir sense necessitat de l'actuació de cap altra persona i els tercers simplement han d'abstenir-se de pertorbar aquest poder. Per exemple, en el dret de propietat. No obstant això, en els drets reals també podem trobar l'element extern, perquè hi ha pretensions que permeten reclamar a un tercer. Per exemple, el titular d'un dret d'usdefruit té pretensió per exercitar el seu dret, però si no el reclama durant el termini de 10 anys, el propietari pot negar-se a complir al legant l'extinció de la pretensió, és a dir, l'extinció de la possibilitat de reclamar o fer valer el dret real.

- **Drets de crèdit.** En els drets de crèdit predomina l'element extern de reclamació a un altre. Per exemple, la reclamació del pagament d'un deute a una altra persona. En aquest cas, el dret de crèdit comporta l'obligació de pagar i la pretensió permet reclamar el compliment d'aquesta obligació. Així, d'un arrendament sorgeix l'obligació de pagar la renda (dret de crèdit) i, d'aquest dret, sorgeix la possibilitat de reclamar el pagament (pretensió).

Així doncs, en la prescripció podem distingir dos conceptes diferents: a) el dret subjectiu, que pot ser real o de crèdit; i b) la pretensió, que és un element accessori, una facultat, d'aquest dret subjectiu. Aquesta distinció és fonamental, ja que la prescripció extingeix la pretensió, no el dret. D'aquesta manera, tot i que no pot haver pretensió sense un dret que l'empari, sí pot haver dret sense pretensió en cas de prescripció³⁷.

atribución o facultad, que constituye el elemento activo y primordial del derecho subjetivo, puesto que es su propia sustancia". b') El deber (elemento pasivo), que se manifiesta siempre como un deber general de respeto, y en ciertos casos, además, como un deber especial respecto de una determinada persona, que queda en situación de obligada (deber calificado o deber obligacional). c') Los medios de defensa que para proteger su facultad se conceden al sujeto (legítima defensa, acciones y excepciones, etc.)"

³⁷ LACRUZ BERDEJO (2005, pp. 329), amb relació al dret estatal, qüestiona la separació entre dret i pretensió, ja que "no es fácil (ni quizá correcto) escindir derecho y acción, sea ésta procesal o en el sentido sustantivo de pretensión. Después de todo, ¿qué es un derecho sin acción que lo proteja, o una acción sin el contenido que comporta todo el derecho subjetivo?"

Aquesta separació és més evident en l'ordenament jurídic espanyol en què coexisteixen la legislació estatal i les legislacions autonòmiques. Aquesta coexistència de legislacions permet que la pretensió estigui regulada en una norma (el Codi civil català) i el dret estigui regulat en una altra norma diferent (el Codi civil estatal). Per tant, separa clarament el dret (que pot està regulat per la normativa estatal) de la pretensió (que està regulada per la normativa catalana)³⁸. Així, les SSTSJC de 26 de maig de 2011 i 12 de setembre de 2011 recorden que els terminis de prescripció del Codi civil català no són aplicables només a les institucions de dret civil català sinó també a aquelles normes estatals que siguin aplicables en Catalunya³⁹.

a. Efectes de la distinció entre pretensió i dret

La distinció entre pretensió i dret comporta importants conseqüències que és necessari analitzar:

(i) La subsistència del dret. L'article 121-1 CCCat estableix que la prescripció només afecta les pretensions, per tant, *a sensu contrario*, la prescripció no extingeix els drets subjectius. Un cop consumada la prescripció, els drets reals o personals subsisteixen, però es perd la possibilitat de reclamar-los. Els drets no s'extingeixen per prescripció, sinó per les causes pròpies de cada dret subjectiu.

(ii) L'extinció de la pretensió. La prescripció extingeix la pretensió⁴⁰. El dret subsisteix, però no es pot reclamar perquè la pretensió s'ha extingit. Així, la prescripció catalana es caracteritza per tenir un "efecte feble", ja que només afecta la pretensió. Aquest efecte feble es contraposa a un efecte fort, que es produeix en els casos en què l'extinció afecta el dret. ZIMMERMAN considera que en l'efecte feble "el transcurs del període prescriptiu no porta a l'extinció del crèdit, sinó que el deutor té la facultat de refusar complir la prestació⁴¹."

(iii) La irrepetibilitat del pagament de la pretensió prescrita. La prescripció implica l'extinció de la pretensió i que no es pugui reclamar el compliment; tanmateix, el dret subsistirà. La subsistència

³⁸ ESPIAU ESPIAU (2015a, pp. 16-17), considera que "pretensión" y "derecho" son figuras jurídicas distintas, cada una con su propio régimen jurídico y con su propia regulación. Por lo tanto, la aplicación de la regulación relativa a la "pretensión derivada de responsabilidad extracontractual" recogida en la legislación catalana no exige ni requiere que el "derecho al resarcimiento del daño" esté también regulado por esta legislación, con independencia, pues, de que la regulación de este derecho sea o no competencia del legislador catalán y, por supuesto, de que, éste haya ejercitado o no dicha competencia."

³⁹ SSTSJC, Sala Civil i Penal, 26.5.2011 i 12.9.2011 (RJ 2011/4883; MP: Núria Bassols Muntada; i RJ 2012\3072; MP: Mª Eugènia Alegret Burgués). La STSJC 4.12.2017 (RJ 2018/1613; MP: Mª Eugènia Alegret Burgués) tracta de la inaplicació de la regulació catalana a les normes especials de caràcter mercantil.

⁴⁰ FERRER I RIBA (2013, pp. 5), contraposa aquest efecte al dret civil alemany i afirma que: "El derecho alemán, en cambio, rechaza este supuesto efecto extintivo y se limita a afirmar que "una vez producida la prescripción, el deudor está legitimado para rehusar la prestación" (§ 214.1 BGB). El precepto se concentra en el efecto defensivo o inhibitorio de la prescripción, que permite a una persona -basándose en el mero transcurso del tiempo- adoptar una actitud de rechazo frente a una reclamación, pero sin entrar a dilucidar en qué estado queda la pretensión prescrita."

⁴¹ ZIMMERMANN (2003, pp. 118).

del dret comporta, conseqüentment, la irrepetibilitat del pagament de la pretensió prescrita (art. 121-9 CCCat). El pagament d'una pretensió prescrita és vàlid i eficaç, ja que el dret subsisteix i permet la retenció d'allò pagat. El que prescriu és la pretensió, és a dir, la possibilitat de reclamar el compliment, però no el dret a cobrar, fet que permet retenir el pagament.

El pagament d'un deute prescrit no és un pagament d'allò indegut (art. 1895 CCE), perquè el deute existeix i és vàlid, ni tampoc és un enriquiment sense causa, perquè hi ha una causa coneguda: el dret subjectiu. Es tracta d'un pagament vàlid per satisfer un dret existent que simplement ha perdut la pretensió.

Així doncs, les obligacions prescrites es converteixen en obligacions naturals. Des del dret romà, es considera que les obligacions naturals tenen dos trets característics: a) no tenen acció i, per tant, no es poden reclamar, i b) permeten retenir el pagament realitzat (*solutio retentio*)⁴². Aquestes dues característiques es donen en una obligació prescrita, ja que no tenen pretensió (i, per tant, no es poden reclamar) però permeten retenir allò pagat⁴³. Així doncs, l'extinció de la pretensió transforma l'obligació civil en una obligació natural, perquè aquesta obligació ha canviat al perdre la possibilitat de reclamar.

(iv) L'extinció de les garanties accessòries. L'extinció per prescripció de la pretensió principal s'estén a les garanties accessòries, encara que no n'hagi transcorregut el termini propi de prescripció (art. 121-8.2 CCCat).

En matèria de garanties accessòries s'aplica l'aforisme *accessorium sequitur principalem* (l'accessori segueix a allò principal). Per tant, l'extinció de l'obligació principal comporta l'extinció de les garanties accessòries. D'aquesta manera, si s'extingeix un dret de crèdit, conseqüentment s'extingiran les garanties accessòries d'aquest dret. Ara bé, aquest principi requereix l'extinció del dret principal per extingir la garantia accessòria, però la prescripció no extingeix el dret sinó la pretensió i ens hem de preguntar com afecta aquest canvi a les garanties. Aquí es poden plantejar, bàsicament, dues postures:

- **Extinció de la pretensió de la garantia.** L'extinció de la pretensió principal no extingeix la garantia accessòria sinó la pretensió de la garantia accessòria. En aquest sentit, FERRER RIBA, considera que "hay que interpretar que se extinguen *las pretensiones del acreedor contra el garante por razón de la garantía* y no el derecho de garantía en sí mismo considerado⁴⁴."

- **Extinció de la garantia.** L'extinció de la pretensió principal extingeix la garantia, no la pretensió de la garantia. Aquesta és la posició que defenso, perquè és la que resulta d'una interpretació literal del Codi. L'article 121-8.2 CCCat estableix que: l'extinció per prescripció de la pretensió principal

⁴² PANERO GUITÉRREZ (2008, pp. 494).

⁴³ En contra, ARROYO I AMAYUELAS (2005, pp. 118), considera que l'obligació és civil i no natural, ja que "precisament perquè l'obligació originària es manté, no es pot sostenir que el que sobreviu a l'extinció de la pretensió es una obligació natural".

⁴⁴ FERRER I RIBA (2013, pp. 9).

s'estén a les garanties accessòries i no diu a les pretensions de les garanties accessòries. Així doncs, l'efecte extintiu no es limita a les pretensions derivades de les garanties, sinó a les mateixes garanties.

No hi ha cap inconvenient dogmàtic perquè el Codi vinculi l'extinció de la pretensió principal amb l'extinció de la garantia, ja que si el dret no és pot reclamar (per pèrdua de la pretensió) és una opció del legislador, perfectament raonable, considerar extingida la garantia accessòria.

És cert, com a regla general, que les garanties estan vinculades al dret, no a la pretensió, però també és cert que la dissociació entre pretensió i dret és una novetat en l'ordenament jurídic català que justifica aquest canvi de criteri. Aquesta escissió entre pretensió i dret permet al legislador vincular l'extinció de la pretensió principal amb l'extinció de la garantia accessòria.

Les conseqüències jurídiques de cada postura són diferents:

- **En el pagament del garant.** Si el fiador paga un deute prescrit i entenem que la prescripció suposa l'extinció de la garantia (que és la meua postura), el pagament del fiador serà un pagament indegut (art. 1895 CCE) que permetrà la devolució d'allò pagat pel fiador. En canvi, la posició que defensa que només s'extingeix la pretensió de la garantia, comportarà que la garantia subsisteixi i, per tant, com afirma FERRER RIBA, "si un fiador paga la deuda garantizada sin oponer la prescripción de la fianza, no podrá posteriormente repetir contra el acreedor (art. 121-9 CCCat)⁴⁵."

- **En la prescripció de les garanties reals.** Si la prescripció afecta la pretensió de la garantia només poden prescriure les garanties personals, no les reals. En aquest sentit, BADOSA COLL considera que "atès que només poden prescriure les pretensions, la norma es limita a les garanties personals, no a les reals, on no hi ha pretensions perquè la satisfacció no requereix cap acte del legitimat passiu sinó directament la realització del valor; és a dir no estan sotmeses a prescripció, sinó a caducitat⁴⁶." En canvi, si la prescripció afecta la garantia, l'extinció de la pretensió principal comporta sempre l'extinció de la garantia, ja sigui personal o real.

D'aquestes conseqüències es pot inferir que la interpretació en què l'extinció de la pretensió comporta l'extinció de la garantia comporta menys problemes d'articulació amb la resta de l'ordenament jurídic, és més coherent amb el conjunt del sistema jurídic, més conforme amb la literalitat de la Llei i, per tant, més adequada. Així doncs, el Codi estableix un criteri d'accessorietat en què l'extinció de la pretensió principal comporta, *ipso iure*, l'extinció de la garantia associada i n'impedirà la seva execució.

⁴⁵ FERRER I RIBA (2013, pp. 9). Aquest autor afegeix que el fiador només podrà repetir contra el deutor, "quien, a su vez, podrá oponerle la prescripción de la pretensión principal que eventualmente se hubiera consumado si el fiador no le comunicó con antelación la intención de pagar (art. 1840 CC)."

⁴⁶ BADOSA COLL (2003, pp. 118).

3.3. Característiques de la pretensió

Com a resum del que he exposat, les característiques de la pretensió són les següents:

a) **És una facultat.** Tot i el que el Codi el defineix com un dret, com hem vist, la pretensió és una facultat que deriva d'un dret subjectiu, concretament, la possibilitat reclamar el compliment del dret subjectiu davant d'una altra persona.

Com a regla general, les facultats no tenen autonomia sinó que depenen del dret subjectiu del que provenen. Tanmateix, en matèria de prescripció, l'escissió entre dret i pretensió que ha realitzat el Codi civil de Catalunya confereix a la pretensió una autonomia pròpia i unes característiques singulars, perquè pot extingir-se amb independència del dret. Ara bé, coincideix amb les altres facultats en què no és independent, ja que si el dret desapareix també desapareix la pretensió i, per tant, la seva existència està vinculada a la del dret subjectiu.

b) **Deriva d'un dret subjectiu.** Segons l'article 121-1.1 CCCat: "La prescripció extingeix les pretensions relatives a drets disponibles". Per tant, la pretensió deriva d'un dret subjectiu i aquest dret subjectiu pot ser un dret de crèdit o un dret real.

- En els drets de crèdit, el dret subjectiu permet exigir el compliment d'una obligació que consisteix en donar, fer o no fer alguna cosa, i la pretensió és el poder de reclamar a l'obligat una actuació (o omissió) destinada a satisfer l'obligació. Per exemple, la reclamació del pagament d'un deute.

- En els drets reals, el dret subjectiu confereix al titular un poder directe i immediat sobre un bé i el contingut d'aquest poder dependrà del tipus de dret real. Per exemple, el propietari té el dret d'usar-lo, gaudir-ne o alienar-ho. D'aquest poder directe sobre un bé poden sorgir diferents pretensions: es pot exigir respecte i abstenció en cas d'immissions o es pot reclamar una actitud activa en cas de reclamació de la pensió en un cens.

Finalment, la possessió no és un dret, és un fet. És un poder de fet sobre una cosa o un dret (art. 521-1 CCCat). Aquest fet genera conseqüències jurídiques, entre elles el dret a seguir posseint el bé i aquest dret a seguir posseint genera pretensions que poden prescriure (art. 522-7 CCCat).

c) **Deriva de drets disponibles.** L'article 121-1 estableix que la prescripció extingeix les pretensions relatives a drets disponibles.

Així doncs, no prescriuen les pretensions relatives a drets indisponibles (art. 121-2 CCCat). És lògic excloure la possibilitat que l'actuació dels particulars pugui extingir les pretensions dels drets sobre els quals no tenen poder de disposició. Els drets indisponibles no estan subjectes a l'autonomia de la voluntat de les parts, queden fora del seu àmbit d'actuació i, per tant, la prescripció (que depèn en última instància de la falta d'actuació dels particulars) no els pot extingir.

d) **Consisteix en una reclamació a una altra persona.** Les pretensions es dirigeixen contra una altra persona a la qual se li exigeix una determinada conducta, per tant, es basen en l'alteritat, és a dir, l'ha de complir una persona diferent de la que reclama.

e) **Consisteix en reclamar una acció o una omissió.** Segons el Codi, el subjecte actiu pot reclamar “una acció o una omissió” (art. 121-1 CCCat). I, per tant, la reclamació pot consistir en una conducta activa, quan es reclama la satisfacció del dret subjectiu (per exemple, un pagament) o en una conducta passiva, quan es reclama el respecte a un dret subjectiu (per exemple, respectar la propietat d'un altre).

f) **Les pretensions s'extingeixen amb independència de la forma de reclamació.** La prescripció extingeix la pretensió amb independència de la forma de reclamació. En aquest sentit, les pretensions s'extingeixen “tant si s'exerceixen en forma d'acció com si s'exerceixen en forma d'excepció” (art. 121-1 CCCat), perquè l'important no és la forma d'exercici sinó els seus efectes extintius.

Aquest precepte soluciona definitivament la discussió sobre la prescripció de les excepcions. En aquest sentit, l'aforisme “*Quae temporalia sunt ad agendum perpetua sunt ad excipiendum*” (el que es temporal per a l'acció és perpetu per a l'excepció) semblava negar la prescripció de les excepcions. Tot i que el significat exacte d'aquest aforisme no és clar, el que sí ha quedat clarament establert pel Codi és la prescripció de la pretensió amb independència de la forma en què s'exerciti, bé com a acció o bé com a excepció⁴⁷.

4. Les accions i els poders de configuració jurídica

4.1. Característiques comunes

L'objecte de la caducitat són les accions i els poders de configuració jurídica. La definició d'ambdós conceptes és fonamental per entendre la caducitat i per distingir-la de la prescripció. Ara bé, tot i que es tracta de dues figures diferents, les accions i els poders de configuració jurídica tenen la mateixa regulació, els mateixos efectes, el mateix règim jurídic i tots dos poden caducar.

Abans de l'entrada en vigor del Codi, la doctrina espanyola havia considerat que l'objecte de la caducitat eren els drets potestatus i que l'objecte de la prescripció eren els drets subjectius. Així, per a LACRUZ BERDEJO, els drets potestatus es caracteritzen per la possibilitat de modificar les relacions jurídiques, és a dir, el titular “puede hacer nacer, cambiar de contenido o suprimir una relación jurídica entre él y otra persona⁴⁸”. El dret potestatiu confereix al titular un “poder” jurídic que confereix al titular (subjecte actiu) la possibilitat de produir determinats efectes jurídics.

⁴⁷ SOLE RESINA (2012, pp. 2), afirma que “así se acaba con la discusión anterior al CCCat. de si las excepciones estaban o no sometidas a plazo de prescripción: de acuerdo con el art. 121-1 CCCat. las excepciones también prescriben, porque lo que se considera es la pretensión y no la forma en que se ejercita (como acción o excepción).”

⁴⁸ LACRUZ BERDEJO (2005, pp. 79).

El Codi ha acollit aquesta concepció. El preàmbul considera que la caducitat “s'aplica als poders de configuració jurídica, entesos com a facultats que la persona titular pot exercir per a alterar la realitat jurídica.” En el mateix sentit, RIVERO HERNÁNDEZ inclou entre els objectes de caducitat: els poders de configuració jurídica, els drets secundaris i les accions. Aquest autor considera que: “el que caduca ja no son els drets subjectius, les pretensions que en constitueixen el contingut..., sinó altres àmbits de poder derivats de relacions jurídiques, autònoms i no reconduïbles al fet d'exigir alguna cosa a un altre⁴⁹.”

a. L'extinció de les accions i dels poders de configuració jurídica per caducitat

El Codi estableix que “les accions i els poders de configuració jurídica sotmesos a caducitat s'extingeixen pel venciment dels terminis corresponents” (art. 122-1.1 CCCat). Així doncs, el transcurs del termini no extingeix només l'exercici del poder, sinó que extingeix el poder mateix i, amb ell, elimina la possibilitat de modificar les relacions jurídiques. A diferència de la prescripció, que extingeix la pretensió però no el dret, la caducitat extingeix íntegrament les accions i els poders de configuració jurídica. Per exemple, l'acció d'impugnació d'un contracte o l'acció d'impugnació de la filiació s'extingeixen si es consuma el termini. Per aquesta raó, l'efecte de la caducitat és un efecte fort, ja que implica l'extinció dels poders jurídics; en canvi, la prescripció té un efecte feble, perquè només afecta la pretensió.

L'extinció per caducitat té caràcter definitiu, ja que els poders jurídics queden extingits per sempre i, a més, no té efectes retroactius, sinó que és efectiva en el moment en què es produeix⁵⁰. Ara bé, aquesta extinció comporta que una acció o un poder de configuració jurídica que pertanyia al subjecte actiu no s'ha exercit, no es podrà exercir en el futur i mai produirà efectes, des del seu naixement fins a la seva extinció.

Això no obstant, l'afirmació que la caducitat extingeix les accions i els poders de configuració jurídica té un inconvenient dogmàtic: la caducitat convencional i la caducitat en les relacions jurídiques disponibles no ha d'ésser tinguda en compte d'ofici pels tribunals, sinó que ha d'ésser al·legada per una persona legitimada (arts. 122-3 i 122-4 CCCat). D'aquesta manera, si no s'ha al·legat per l'interessat, el jutge pot exigir el compliment d'un poder caducat, i per tant, extingit. Aquesta situació és clarament absurda i ha de portar a una interpretació correctora. Així, en la caducitat convencional i en la caducitat en les relacions jurídiques disponibles, els poders de configuració jurídica i les accions no s'extingeixen sinó que es tornen inexigibles. És a dir, no es poden exigir, però si la persona legitimada no ho al·lega, el poder s'executarà.

Ara bé, la caducitat en les relacions jurídiques indisponibles ha d'ésser tinguda en compte d'ofici pels tribunals (art. 122-2 CCCat), per tant, en aquest cas, no són inexigibles sinó que s'han extingit i els tribunals han de tenir-ho en compte d'ofici.

⁴⁹ RIVERO HERNÁNDEZ (2010, pp. 83).

⁵⁰ En contra, RIVERO HERNÁNDEZ (2010, pp. 97), considera que la caducitat es caracteritza per la retroactivitat: “l'extinció té efecte des del moment en què van néixer el dret o la relació jurídica susceptibles de ser afectats pel no-exercici a temps.”

4.2. Característiques comunes

Amb aquests antecedents, podem establir les línies mestres comunes a les accions i als poders de configuració jurídica:

a. Sorgeixen d'una relació jurídica

Com hem vist, el Codi distingeix la caducitat de les relacions jurídiques disponibles i indisponibles (art. 122-2 i 122-3 CCCat)⁵¹. Així doncs, les pretensions deriven de drets subjectius i les accions i els poders de configuració jurídica deriven de relacions jurídiques.

En tota relació jurídica hi ha una dues posicions: una posició jurídica activa de poder que permet una determinada actuació i una posició jurídica passiva que es veu afectada pel poder de l'altre. Tant les accions com els poders de configuració jurídica són posicions jurídiques actives que atribueixen un poder. El titular té una posició jurídica activa en la relació jurídica que li permet alterar-la: crear, modificar o extingir la relació jurídica.

Les accions i els poders de configuració jurídica poden fer referència a relacions jurídiques de tot tipus: familiars, successòries, obligatòries o reals. Per exemple, la impugnació de la filiació (arts. 235-23 i ss), la impugnació del testament per preterició errònia (art. 451-16 CCCat) o el dret d'opció (568-6 CCCat).

Aquest poder és inseparable de la relació jurídica i no es pot transmetre de forma separada. Això no obstant, són poders amb autonomia pròpia dins de la relació jurídica, ja que aquests poders es poden exercir, o no, amb independència de qualsevol altra consideració. Per exemple, l'acció de rescissió per lesió en més de la meitat és pot exercir, o no, de forma autònoma al contracte de compravenda que l'ha fet néixer.

b. Són poders jurídics

Els poders de configuració jurídica i les accions són poders que es confereixen en favor d'una persona, el subjecte actiu.

⁵¹ RIVERO HERNÁNDEZ (2010, pp. 91), afirma que les relacions i els poders jurídics indisponibles "(drets fonamentals, estat civil de la persona, alguns poders de tipus familiars) afecten primordialment el titular, però transcendeixen aquest àmbit individual i abasten la societat també interessada; no pot disposar per l'interès social i públic afectat (de vegades fins i tot d'ordre públic); no pertoca a l'autonomia privada." Res d'això ocorre, en canvi, quan es tracta de relacions i poders jurídics disponibles "(retractes, accions rescissòries, impugnació d'acords col·lectius), en què tenen prioritat els interessos privats, regits pel principi de lliure disposició tant material com processal (al·legació de part, principi dispositiu)."

Són poders que permeten modificar les relacions jurídiques a les quals estan vinculats⁵². En aquest sentit, BOSCH CAPDEVILA considera que “la caducitat en uns casos produirà la no creació o modificació d'una situació jurídica, en altres farà cessar l'amenaça que requeia sobre certs actes jurídics o en uns altres desapareixerà la facultat de triar entre vàries alternatives⁵³.”

D'una forma més detallada, els poders de configuració jurídica permeten: constituir relacions jurídiques noves (per exemple, el dret d'opció); modificar relacions jurídiques (per exemple, la commutació de l'usdefruit vidual); extingir relacions jurídiques (per exemple, els capítols matrimonials atorgats abans de la celebració caduquen si el matrimoni no s'arriba a celebrar en el termini d'un any), o triar entre diverses opcions (per exemple, en l'accessió per construcció en sòl aliè).

Les accions també modifiquen relacions jurídiques, però normalment serveixen per extingir-les (per exemple, l'acció de revocació de donacions o la nul·litat d'un contracte per vici en el consentiment).

En una relació jurídica cada intervinent ostenta una determinada posició (comprador, venedor, pare, fill, marit, muller, donant, donatari, hereu, tutor, etc.), i aquesta posició jurídica pot comportar un poder per constituir, modificar o extingir la relació jurídica o algun aspecte de la mateixa.

La caducitat és la manca d'exercici d'aquest poder i per evitar-la no es suficient la realització d'un acte de reclamació o de reconeixement, sinó que es requereix l'exercici específic de l'acció o del poder en el temps fixat per la Llei. En aquest sentit, el Codi estableix que la caducitat “de les accions o dels poders de configuració jurídica deixa de tenir efecte únicament si una persona legitimada els exerceix adequadament” (art. 122-1.2 CCCat)⁵⁴.

c. No necessiten l'actuació d'altri

En la prescripció, les pretensions es dirigeixen contra una altra persona a la qual se li exigeix una determinada conducta. En canvi, en la caducitat, les accions i els poders de configuració jurídica no requereixen l'actuació d'una altra persona. Són poders unilaterals que s'esgoten amb l'exercici pel titular.

Els poders de configuració jurídica i les accions s'exerceixen contra una altra persona però, a diferència de la pretensió, no es requereix una actuació concreta d'aquesta persona. Tot i que pot haver un subjecte passiu determinat front al qual s'exerceix aquest poder jurídic (per exemple en la revocació de donacions), a aquesta persona no se li reclama la realització d'una conducta. Els

⁵² RIVERO HERNÁNDEZ (2010, pp. 83), considera que: “El poder (jurídic), en general, és una situació o posició jurídica subjectiva que legitima el seu titular per produir efectes jurídics sense que un altre subjecte que els experimenti o encaixi tingui cap obligació o deure a mode de revers del dit poder.”

⁵³ BOSCH CAPDEVILA (2005, pp. 293).

⁵⁴ Així, l'exercici adequat de l'acció o del poder de configuració jurídica ha de complir els següents requisits: 1) que sigui exercit per una persona legitimada, és a dir, pel titular o pel seu representant; 2) que es compleixin les formalitats legals establertes; i 3) que s'exerciti dintre del termini de vigència.

poders afecten a una altra persona, però no li requereixen la realització de una actuació. El subjecte passiu simplement resultarà afectat per l'acció o el poder de configuració jurídica, la seva esfera jurídica es veurà afectada i, per tant, s'han de dirigir contra ell.

CASTAN TOBEÑAS considera que “aun cuando el efecto que se produzca afecte a la esfera jurídica de otras personas, es independiente de la voluntad y de la actividad de éstas, y no supone, en consecuencia, *pretensión...* dirigida contra ellos⁵⁵.”

d. Tenen una durada determinada

El poder que confereixen els poders de configuració jurídica i les accions no és permanent, sinó que neix amb una durada determinada, prefixada per la Llei. Les accions i els poders de configuració jurídica s'han d'exercir imperativament en el termini establert, perquè el legislador limita la seva vigència i no vol que es puguin exercir de forma indefinida. Es tracta d'un termini intrínsec i inherent al propi poder. Aquesta vigència limitada és essencial i consubstancial al seu naixement, ja que el subjecte actiu ha d'exercir el poder necessàriament en el termini establert.

Les accions i els poders jurídics tenen un termini de temps per poder alterar la realitat jurídica; per aquesta raó, un cop exhaurit el termini, perden la seva funció jurídica, s'extingeixen i ja no es poden exercir⁵⁶. La consumació del termini comporta l'extinció de l'acció i del poder de configuració jurídica, bé per Llei (caducitat legal) o bé per acord entre les parts (caducitat convencional).

Ara bé, malgrat aquests trets comuns, les accions i els poders de configuració jurídica són figures diferents i, tot i que el Codi no els defineix separatament, cal distingir-los.

4.3. Els poders de configuració jurídica

En la teoria del dret subjectiu s'han distingit una sèrie de figures intermèdies que no arriben a ser drets subjectius, però que també confereixen un determinat poder al seu titular. Aquestes figures intermèdies tenen una nomenclatura diversa: drets potestatsius, drets secundaris, drets de modificació jurídica o, en el cas català, poders de configuració jurídica⁵⁷.

⁵⁵ CASTAN TOBEÑAS (2007, pp. 49).

⁵⁶ La STS Civil, 1ª, 28.1.1983 (RJ 1983/393; MP: Jaime De Castro García), considera que: “la caducidad o decadencia de los derechos surge cuando la Ley o la voluntad de los particulares señalan un término fijo para la duración de un derecho, de tal modo que transcurrido ese término ya no puede ser ejercitado, refiriéndose a los llamados derechos potestativos, y más que a ellos propiamente hablando a las facultades o poderes jurídicos cuyo fin es promover un cambio de situación jurídica, nota característica que la distingue de la prescripción, pues así como ésta tiene como finalidad la extinción de un derecho ante la razón subjetiva de su no ejercicio por el titular, que es el supuesto que precisamente se da en lo que afecta al precitado núm. 1.º del art. 1968 del C. Civ., en la caducidad se atiende sólo al hecho objetivo de la falta de ejercicio dentro del término prefijado, hasta el punto que puede entenderse que en un plazo preclusivo, llamando así al plazo dentro del cual y sólo dentro de él, puede realizarse un acto con eficacia jurídica.”

⁵⁷ LACRUZ BERDEJO (2005, pp. 80), considera que “se trata de otras posibilidades de actuación que el Derecho reconoce. En el *orden funcional* se ejercitan normalmente estos derechos en forma de una declaración de voluntad (unilateral, recepticia) de su titular; no son, por lo regular, transmisibles independientemente, sino que está unidos

Els poders de configuració jurídica, segons el preàmbul, són: “facultats que la persona titular pot exercir per a alterar la realitat jurídica, que neixen amb una durada predeterminada i que no necessiten l’actuació d’altri”. Podem equiparar els poders de configuració jurídica amb els drets potestatus i tots dos es caracteritzen per la possibilitat de modificar la realitat jurídica. L’element clau és que permeten alterar la realitat jurídica i, per tant, permeten constituir noves relacions jurídiques, modificar-les i extingir-les, i, a més, no necessiten l’actuació d’un altre.

Per tant, en els poders de configuració jurídica destaquen dues característiques: a) són poders i b) permeten alterar la realitat jurídica.

a) Són poders. El preàmbul les defineix directament com a facultats: “facultats que la persona titular pot exercir per a alterar la realitat jurídica”. Ara bé, en sentit estricte les facultats estan vinculades als drets subjectius, per tant, en l’àmbit de les relacions jurídiques sembla més correcte parlar de poder. Els poders de configuració jurídica confereixen al titular un poder, però aquest poder no deriva d’un dret subjectiu, sinó d’una relació jurídica que pot ser disponible o indisponible (arts. 122-2 i 122-3 CCCat).

El poder de configuració jurídica és autònom, és a dir, pot exercir-se amb independència de la relació jurídica que l’origina, però no es pot transmetre ni pot ser objecte de negoci jurídic de forma independent.

b) Permeten alterar la realitat jurídica. Són poders que permeten alterar la relació jurídica entre el titular i una altra persona. Aquesta alteració pot ser:

- *Constituir noves relacions jurídiques.* El subjecte actiu pot, unilateralment, constituir una nova relació jurídica. Per exemple en els drets d’adquisició preferent. a) El dret d’opció permet adquirir un dret real sobre un bé. El termini de durada del dret d’opció és un termini de caducitat i, si no es pacta en contrari, s’entén que és de quatre anys (568-6 CCCat). b) En cas de venda de l’usdefruit, els nus propietaris tenen dret de tanteig sobre l’usdefruit en el termini d’un mes i de retracte en el termini de tres mesos (art. 561-10 CCCat). c) En el dret de fadiga, el tanteig es pot exercir en el termini d’un mes i el retracte en el termini de tres mesos (art. 565-24 CCCat). d) El termini per a exercir el dret de torneria és d’un any i un dia (art. 568-24 CCCat). e) El termini per a exercir el dret de retracte de confrontants és de dos mesos (art. 568-24 CCCat).

- *Modificar relacions jurídiques.* El subjecte actiu pot alterar una relació jurídica preexistent. Per exemple, el dret del cònjuge vidu o el convivent en parella estable supervivent que permet commutar l’usdefruit universal per l’atribució d’una quarta part alíquota de l’herència i, a més,

a la posición del titular en la respectiva relación jurídica a la que se refieren; y no están sometidos a prescripción, sino que se extinguen por caducidad.”

l'usdefruit de l'habitatge conjugal o familiar. Aquest poder es pot exercir en el termini d'un any (art. 442-5 CCCat).

- *Extingir relacions jurídiques*. El subjecte actiu pot extingir el poder que havia atorgat l'ordenament jurídic. Per exemple: a) el pacte de supervivència atorgat per futurs contraents caduca si el matrimoni no s'arriba a celebrar en el termini d'un any (art. 231-15.4 CCCat). b) Els capítols matrimonials atorgats abans de la celebració del matrimoni només produeixen efectes a partir de la celebració del matrimoni i caduquen si el matrimoni no s'arriba a celebrar en el termini d'un any (art. 231-19 CCCat). c) El dret dels creditors per perseguir els béns repudiats caduca al cap d'un any de la repudiació de l'herència en perjudici de creditors (art. 461-7 CCCat). d) Els testaments hològrafs caduquen si no es presenten perquè siguin adverats en el termini de quatre anys (art. 421-19 CCCat).

- *Elegir entre diverses opcions*. El subjecte actiu pot triar entre diverses possibilitats i, si no ho fa, la llei elegeix una de les opcions. Per exemple: la facultat d'opció en cas de construcció en sòl aliè amb valor superior del sòl atorgada als propietaris del sòl caduca al cap de tres anys (art. 542-7 CCCat). O la possibilitat d'acceptar o repudiar l'herència en cas d'interpel·lació judicial (art. 461-12 CCCat).

4.4. Les accions

Les accions són poders jurídics que tenen un contingut material, no processal. Són els poders que persegueixen alterar la realitat jurídica, però a diferència dels poders de configuració jurídica, les accions es materialitzen en una actuació davant dels tribunals. Les accions són els poders jurídics que s'exerceixen mitjançant una acció processal, entès com l'instrument procedimental per al seu exercici. Tanmateix, el que les defineix no és el procediment sinó el seu contingut material com a poder jurídic.

L'acció com a objecte de caducitat no es correspon amb el concepte d'acció processal, ja que en el concepte d'acció que caduca hi ha un número limitat d'accions que es correspon amb un número limitat de relacions jurídiques que poden caducar; en canvi, en dret processal el concepte d'acció és general i no està restringit. En aquest sentit, cal constatar que les accions que caduquen són una part de totes les accions processals, concretament aquelles en què s'instrumentalitzen un poder jurídic.

Les accions es defineixen per contraposició a les pretensions i als poders de configuració jurídica:

- Amb relació a les pretensions, no requereixen l'actuació d'un altre. Si les pretensions són el dret a reclamar d'una altra persona una acció o una omisió, *a sensu contrario*, les accions són totes aquelles reclamacions judicials que "no necessiten l'actuació d'altri"⁵⁸.

⁵⁸ En el mateix sentit, NASARRE AZNAR (2011, pp. 72), considera que "hauran de tractar-se només de les accions que no continguin pretensions, és a dir, en aquelles accions que no es pretengui quelcom d'un altre, sinó que, quedant legitimat per llei, unilateralment es pot portar a terme una actuació, donades unes determinades circumstàncies."

- Amb relació als poders de configuració jurídica, el concepte d'acció engloba totes aquelles alteracions d'una relació jurídica que s'instrumenten mitjançant una acció processal. A diferència dels poders de configuració jurídica, que es poden exercir extrajudicialment, les accions requereixen l'actuació dels tribunals de justícia.

El Codi no defineix específicament les accions. Tanmateix, tot i que el llibre primer no aborda la diferència entre els poders de configuració jurídica i les accions, sí utilitza normalment la denominació d'accions en els diferents articles en què un poder jurídic s'ha d'exercir judicialment. En aquest sentit, en el Codi civil de Catalunya són accions⁵⁹:

- Els actes realitzats pel menor emancipat sense complement de capacitat quan és necessari són anul·lables, en el termini de quatre anys (art. 211-12); els actes fets pel tutor, o per l'administrador patrimonial, sense l'autorització judicial, quan sigui necessària, són anul·lables en el termini de quatre anys (art. 222-46.1); els actes de l'apoderat nomenat d'acord amb l'article 222-2.1 fets sense autorització judicial són anul·lables en el termini de quatre anys (art. 222-46.2); els actes fets sense l'assistència del curador, si és necessària, són anul·lables a instància del curador, o de la persona posada en curatela en el termini de quatre anys (art. 223-8); els actes jurídics que la persona assistida faci sense la intervenció de l'assistent, si aquesta intervenció és necessària, són anul·lables en el termini de quatre anys a comptar de la posada en tutela o la mort d'aquesta (art. 226-3).

- L'acte de disposició de l'habitatge familiar fet sense el consentiment o l'autorització del cònjuge no titular és anul·lable en el termini de quatre anys (231-9.2).

- La accions d'impugnació de la filiació (arts. 235-23, 235-24, 235-25, 235-26, 235-27 i 235-29).

- Les accions d'impugnació dels actes de les persones jurídiques caduquen als sis mesos o als 40 dies (art. 312-12).

- L'acció declarativa de la indignitat o la inhabilitat successòries caduca als quatre anys (art. 412-7 CCCat).

- L'acció de nul·litat del testament caduca als quatre anys (art. 422-3 CCCat).

- L'acció de nul·litat d'una successió convinguda en pacte successori per manca de capacitat o per vici del consentiment caduca al cap de quatre anys (art. 431-10 CCCat).

- La facultat de revocar per indignitat en un pacte successori caduca al cap d'un any (art. 431-13 CCCat).

⁵⁹ RIVERO HERNÁNDEZ (2010, pp. 83), agrupa aquests casos en diferents grups: "a) Les relatives a l'estat civil de les persones (nul·litat del matrimoni, impugnació de la filiació o del reconeixement); b) les que protegeixen els drets fonamentals de la persona (cf. Art. 9.5 LO 1/1982, de 5 de maig); c) les constitutives o declaratives de certes situacions o posicions jurídiques pròpies o alienes al titular (cf. Art. 412-7 CCC: acció declarativa d'indignitat, o inhabilitat successòria); d) les accions extintives d'actes, contractes o relacions jurídiques (les rescissòries, anul·latòries, de realització de valor...)".

- L'acció d'impugnació del desheretament caduca al cap de quatre anys (art. 451-20.3 CCCat).
- L'acció d'inoficiositat per la reducció o supressió de llegats i donacions caduca al cap de quatre anys (art. 451-24 CCCat).
- La renúncia a la llegítima futura feta en pacte successori o donació per haver rebut béns o diners en pagament es pot rescindir per lesió en més de la meitat del just valor de la llegítima. L'acció es pot exercir en el termini de quatre anys (art. 451-26 CCCat).
- L'acció revocatòria de la donació caduca a l'any (art. 531-15.3 CCCat).
- L'acció d'impugnació dels acords de la junta de propietaris en la propietat horitzontal caduca en el termini d'un any si els acords són contraris a les lleis, al títol de constitució o als estatuts o si, ateses les circumstàncies, impliquen un abús de dret; i en el termini de tres mesos si són contraris als interessos de la comunitat o són greument perjudicials per a un dels propietaris (art. 553-31.4 CCCat).
- El censalista té un termini de caducitat d'un any per a impugnar judicialment la divisió del cens (art. 565-6.4 CCCat).
- El termini per oposar-se judicialment a la retenció caduca als dos mesos (art. 569-5 CCCat) i un mes en els béns de poc valor (art. 569-10 CCCat). El termini per oposar-se judicialment a la realització del valor del bé empenyorat caduca al mes (art. 569-20 CCCat).
- L'acció de rescissió en cas d'avantatge injust i lesió en més de la meitat caduquen en el termini de quatre anys (art. 621-48 CCCat).

Aquestes accions alteren la realitat jurídica, però, concretament, la seva finalitat última és la d'extingir un poder jurídic. No constitueixen, ni modifiquen ni permeten optar entre diverses opcions, sinó que l'alteració de la realitat jurídica consisteix en extingir el poder que havia conferit l'ordenament jurídic.

5. *Conclusions*

I. La Llei 29/2002, de 30 de desembre, Primera Llei del Codi civil de Catalunya estableix com a objecte de prescripció, les pretensions, i com a objecte de caducitat, les accions i els poders de configuració jurídica.

II. Per diferenciar les pretensions, els poders de configuració jurídica i les accions, hem de diferenciar entre: a) dret civil i processal; b) l'origen de cadascú; c) el requeriment de conducta d'un altre, i d) la naturalesa intrínseca o extrínseca dels terminis.

- Amb relació als conceptes civils i processals: El Codi civil català regula la matèria civil. Així doncs, tot i utilitzar la mateixa terminologia (pretensió o acció), no podem identificar els conceptes civils i processals.

- Les pretensions, les accions i els poders de configuració jurídica es diferencien pel seu origen: les pretensions deriven de drets subjectius i les accions i els poders de configuració jurídica deriven de relacions jurídiques.

- El fet diferencial de la pretensió és que l'ha de complir una persona diferent de la que reclama; en canvi, les accions i els poders de configuració jurídica no requereixen l'actuació d'una altra persona. En aquest sentit, tot i que pot haver una altra persona front la qual s'exerceix aquest poder, a aquesta persona no se li reclama cap conducta, sinó que simplement pateix l'alteració de la realitat jurídica.

- La prescripció i la caducitat tenen un termini de vigència determinat per la Llei, però en la prescripció es tracta d'un límit extrínsec a la institució; en canvi, en la caducitat la limitació temporal és inherent al mateix dret, perquè la seva funció està lligada a un termini de vigència.

III. La pretensió és una facultat, perquè deriva d'un dret subjectiu i les facultats són els diferents poders que provenen d'un dret subjectiu. En aquest cas, la pretensió és una de les facultats derivades d'un dret, concretament, la possibilitat de reclamar el compliment a una altra persona.

En la prescripció és necessari distingir dos elements diferents: el dret subjectiu i la pretensió, ja que la prescripció extingeix la pretensió, però no el dret subjectiu del qual deriva. El dret subjectiu continua malgrat la prescripció i simplement desapareix el poder per reclamar.

Les característiques de la pretensió són les següents: a) És una facultat. b) Deriva d'un dret subjectiu. c) Deriva de drets disponibles. d) Consisteix en una reclamació a una altra persona. e) Consisteix en reclamar una acció o una omissió. d) Les pretensions s'extingeixen amb independència de la forma de reclamació.

IV.- L'objecte de la caducitat són les accions i els poders de configuració jurídica, que es caracteritzen per: a) Sorgeixen d'una relació jurídica. b) Són poders jurídics. c) No necessiten l'actuació d'altri. d) Tenen una durada predeterminada.

V. Els poders de configuració jurídica són drets potestatus que es caracteritzen per la possibilitat de modificar les relacions jurídiques. L'element clau és que permeten alterar la realitat jurídica: constituir noves relacions jurídiques, modificar-les o extingir-les. A més, a diferència de les pretensions, no necessiten l'actuació d'un altre.

VI. Les accions són poders jurídics que tenen un contingut material, no processal. Són els poders jurídics que s'exerceixen mitjançant una acció processal, entès com l'instrument procedimental per

l'exercici dels drets. Tanmateix, el que les defineix no és el procediment en què es manifesten, sinó el seu contingut material, el seu poder.

6. *Tabla de jurisprudencia citada*

<i>Tribunal, Sala y Fecha</i>	<i>Ar.</i>	<i>Magistrado Ponente</i>
STS, 1ª, 31.10.1978	RJ 68/1978	Manuel González Alegre Bernardo
STS, 1ª, 28.1.1983	RJ 1983/393	Jaime De Castro García
STS, 1ª, 10.3.1989	RJ 1989/2034	Ramón López Vilas
STSJC, 1ª, 26.5.2011	RJ 2011/4883	Núria Bassols Muntada
STSJC, 1ª, 12.9.2011	RJ 2012/3072	Mª Eugènia Alegret Burgués
STSJC, 1ª, 25.6.2015	RJ 2015/200701	Mª Eugènia Alegret Burgués
STSJC, 1ª, 4.12.2017	RJ 2018/1613	Mª Eugènia Alegret Burgués

7. Bibliografia

ABRIL CAMPOY, Joan Manel (2011), "La prescripció en el dret civil de Catalunya: la normativa catalana només és aplicable quan hi ha una regulació pròpia de la pretensió que prescriu?" *InDret*. 2/2011.

ÁLVAREZ GONZÁLEZ, Santiago (2012), "La prescripción en el Código civil de Cataluña y los conceptos de lex fori y Derecho común dentro del pluralismo jurídico español." *Indret*. Enero 2012.

ANDERSON, Miriam (2007), "La relativitat de la pretensió i la legitimació per a fer valer la prescripció (art. 121-5 CCCat), amb especial referència a la fiança i a la solidaritat passiva." *RCDPr*. Vol. 7.2007

ARROYO I AMAYUELAS, E., en VAQUER ALOY, Antoni y LAMARCA I MARQUÉS, Albert (Eds.) (2005), *Comentari a la nova regulació de la prescripció i la caducitat en el Dret civil de Catalunya*, Atelier, Barcelona.

BADOSA COLL, Ferran (2003), *Manual de Dret civil català*, Marcial Pons, Barcelona.

BADOSA COLL, Ferran, en VAQUER ALOY, Antoni y LAMARCA I MARQUÉS, Albert (Eds.) (2005), *Comentari a la nova regulació de la prescripció i la caducitat en el Dret civil de Catalunya*, Atelier, Barcelona.

BOSCH CAPDEVILA, Esteve, en VAQUER ALOY, Antoni y LAMARCA I MARQUÉS, Albert (Eds.) (2005), *Comentari a la nova regulació de la prescripció i la caducitat en el Dret civil de Catalunya*, Atelier, Barcelona.

CASTAN TOBEÑAS, José (2007), *Derecho civil español, común y foral. Tomo primero. Introducción y parte general*, Reus, S.A., Madrid.

DOMÍNGUEZ LUELMO, Andrés i ÁLVAREZ ÁLVAREZ, Henar (2009), "La prescripción en los PECL y en el DCFR". *Indret*. Juliol 2009.

ESPIAU ESPIAU, Santiago (2013), "La aplicación de la regulación del Libro I del Código Civil de Cataluña relativa a la prescripción de las pretensiones derivadas de responsabilidad extracontractual". *Indret*. Abril 2013.

ESPIAU ESPIAU, Santiago (2015a), "L'aplicació del dret supletori i la regulació de la prescripció en el Codi civil de Catalunya". *Indret*. Gener 2015.

ESPIAU ESPIAU, Santiago (2015b), "Supletorietat i regulació de la prescripció en el codi civil de Catalunya". *RCDPr*. Vol. 15-1. 2015.

FERRER I RIBA, Josep (2013), "Los efectos de la prescripción en el derecho civil de Cataluña". *InDret*. 2/2013.

LAMARCA I MARQUÉS, Albert (1999), "La prescripció de les accions personals que no tenen assenyalat termini especial en el dret civil de Catalunya: la seva inaplicació". *RJC*. 1999.

LACRUZ BERDEJO, José Luis (2005), *Elementos de derecho civil. Parte General. I-III*, Dykinson, Madrid.

NASARRE AZNAR, Sergio (2011), *L'abast de la prescripció i de la caducitat del Codi civil de Catalunya. Estudi de la seva aplicació a les normes estatals vigents a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Departament de Justícia. 2011.

PANERO GUTIÉRREZ, Ricardo (2008), *Derecho Romano*, Editorial Tirant lo Blanc, Valencia, 2008.

RIVERO HERNÁNDEZ, Francisco (2010), "La caducitat al Codi civil de Catalunya. Aportacions conceptuals i normatives a la configuració jurídica de la institució", *RJC*. Número 4. 2010.

SOLE RESINA, Judith (2012), "La prescripción en el Código Civil de Cataluña", *La Ley*. Julio. 2012.

VAQUER ALOY, Antoni (2013) en AAVV, *Dret civil. Part general i dret de la persona*, Editorial Atelier, Barcelona.

VAQUER ALOY, Antoni y LAMARCA I MARQUÉS, Albert (Eds.) (2005), *Comentari a la nova regulació de la prescripció i la caducitat en el Dret civil de Catalunya*, Editorial Atelier, Barcelona, 2005.

VÉSCOVI, Enrique (1999), *Teoría General del Proceso*, Ed. Temis, Bogotá.

WINDSCHEID, Bernhard i MUTHER, Theodor (2017), *Polémica sobre la actio*, Ediciones jurídicas Olejnik, Santiago de Chile.

ZIMMERMANN, Reinhard (2003), "La nova regulació de la prescripció en el dret alemany. Un model per a Europa", *RCDPr*. Vol. 2. 2003.